

KAYSERİ MEVLEVİHÂNESİ

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin hocası Seyyid Burhaneddin'in, Mevlâna'yı yetiştirdiğine kânî olarak O'nu Konya'da bırakıp 1239 yılında gelerek dergâhını kurup 1244 yılındaki ölümüne kadar yaşadığı (1) Kayseri'de menşei her halde ona dayanan bir Mevlevîhâne'nin (Mevlevî Tekkesi) bulunduğu, hem de bunun vakıf olarak kurulmuş olduğuna dair elimizde kayıtlar bulunmaktadır.

Seyyid Burhaneddin'in dergâhının Kayseri'de İç Kale (eski ismi ile Ahmedek) yanında, kale hendeği kenarında olduğu hakkında bir işaret Ahmet Eflâki'nin meşhur eseri Menakibül-ârifin'de bulunmaktadır (2). Bahis konusu eser, Moğollar Kayseri'yi yağmalarken (1243 yılındaki Moğol istilası) Seyyid'in burada oturduğunu kaydetmektedir. Aşağıda görüleceği üzere sonradan yapılan tekkelerin de burada olduğu anlaşılmaktadır.

Meşhur Selçuklu veziri ve Mevlânâ müridi Pervane Muineddin Süleyman'ın (3). Kayseri'de yaptırmış olduğu Medrese de bu civarda idi. Medrese tamamlandığında Mevlânâ hayatta olmadığından açılışa Mevlânâ'nın meşhur oğlu ve Mevlevîlik Tarikatının kurucusu Sultan Veled dâvet edilmiştir (4). Sonradan yıkılmış olan ve Pervane Bey ismi ile anılan Medrese'nin temelleri, Kale önünde, kapalı çarşı onarımı sırasında açığa çıkmıştır.

Kayseri halkı arasında Seyyid'in çilehanesinin (dergâhının ?) onun mezarına yakın Hakırdaklı Mescidi olduğuna dair de bir söylenti bulunmaktadır. Bugün harap ve yıkık olan bu mescidin bir bölümünde eski tarz küçük bir tonoz bulunmaktadır.

Kayseri Mevlevîhanesi hakkındaki ilk bilgileri, Ankara'da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivindeki 1500 tarihli (H. 906) Konya Evkaf Defterinde bulunan Kayseri Vakıfları arasında bulmaktayız (5). Bilindiği üzere Kayseri bu tarihte sancak (Liva) olarak Konya Vilayetine bağlı idi. Tahrirde "Vakf-ı Mevlevîhâne" olarak kayıtlı olan tekkenin, Kayseri Şehri dahilinde ve Mevlânâ Şucâ Bin Emir Şah'ın tasarrufunda olduğu belirtilmiştir. Gelir kaynakları (akarlari) olarak Kayseri'ye Gürle köyü, Draht-kürdegân ağaçlığı) Kuşakçı'ya tâbi Savrani, Hacılar Köyüne bağlı Ballıkaya, Karacakaya Nehri üzerinde Baha değirmeni gelirleri sayılmıştır.

Vakfiyede geçen Gürle bugün Kayseri'de Hisarcık kasabası içinde bir semt olup Seyyid Burhaneddin ve Mevlânânın şahitlik ettiği, Selçuklu Sultanı II. Keyhüsrev'in Mevlâna Emir Tac'a yaptığı vakıfları arasında burasının ismi de bulunmaktadır (6). Hacılar ise şehir merkezine yakın ilçelerden biridir. Vakfiyede geçen diğer yerlerin isimleri kaybolmuştur.

(1) Seyyid Burhaneddin Muhakkik-i Tirmizî'nin hayatı için bak : Feriun bin Ahmed-i sipehsalar, Mevlâna ve etrafındakiler (Risale) Çev. Tahsin Yazıcı, İst. 1977; Ahmed Eflâki, Ariflerin Menakibeleri, çev. Prof. Dr. Tahsin Yazıcı İst. 1973; Seyyid Burhaneddin Muhakkik-i Tirmizî, Maarif, Çev. Abdülbaki Gölpınarlı İst. 1965; Mehmet Çayırdağ, Seyyid Burhaneddin Hüseyin, Kayseri.

(2) Eflaki, C. 1, s. 149.

(3) Nejat Kaymaz, Pervane Mumeddin Süleyman, Ank. 1970.

(4) Eflaki C. II, s. 216, 217, Yine Mevlâna yakınlarından olup, türbesi yaptırılan Alameddin Kayseri'de Kayseri'de zaviye ve Mescid vakıfları vardır. Yasemin Demircan (Özırmak), Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları, Kayseri 1992,

(5) A.c.s. 38.

(6) Doç. Dr. Refet Yınanç, Mevlânânın şahitlik ettiği Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev vakfiyesi, Mevlâna (Tebliğler), Konya 1983, s. 68-71.

Mevlevîhanenin ne zaman ve kim tarafından vakıf yolu ile vücuda getirildiği bu kayıtlarda belli değildir. Tahrir sırasında (1500 yılında) vakfın mutasarrıfı olan Emirşah oğlu Mevlana süca'nın aynı zamanda tekkenin şeyhi olduğu muhakkaktır.

1500 yılından sonra Kayseri'de ikinci tahrir 1584 yılında yapılmıştır (7). Ancak bu tahrirde mevlevihane kaydı yoktur. Tekkenin ve vakfın bu süre zarfında ortadan kalkması mümkün olmayacağına göre, ya tahrirde unutulmuş veya çok harap ve yıpranmış olan bu defterin kaybolan veya silinen sayfalarıyla kaydı yok olmuş olabilir.

Kayseri Mevlevîhanesinin ikinci defa vakıf olarak yapımı Osmanlı Padişahı IV. Murat döneminde, 1637 yılında olmuştur. Bu tarihte sadrazam bulunan Bayrampaşa, Kaleönüne, Yeni Kapı dahiline yaptırmış olduğu mevlevihaneye çok miktarda akarlar bağlamış ve bunlara ait 15 safer 1047 (10 Temmuz 1637) tarihli vakfiye tanzim ettirmiştir (8). Bu vakfiyeye göre Bayram Paşa Yenikapı dahiline yaptırmış olduğu mevlevihaneye, bu bina yanında bir ev ile 65 dükkânı, şimdi Pamuk Hanı olarak bilinen iki ev ve bir arsayı vakfetmiştir. Vakfiyenin hayır şartları kısmında ise vakfın mütevellisi ve şeyhi olan Mustafa oğlu Ramazan Efendiye, bundan sonra gelecek mütevellisi ve aynı zamanda şeyh olanlara günde 8 akça, tekkedeki görevlilerden noktacıya 1, duacıya 2, naat okuyana 1.5, katibe 4, müezzine 1.5, aşçıya 3, aşçı yamağına 2, neyzen başına 4, kudüm çalana 2, farraşa 1, meydancıya 1, mevlevihanedeki sakinlere yemek masrafı olarak 100, şeb-i arus gününde (mevlevihâne gününde) 20 ve mevlevîhanenin 9 odasında oturmakta olan dervişlere mum ve sabun parası olmak üzere ikişerden 18 akça verileceği kayıtlıdır.

Mevlevîhâneyi 1649 yılında, yani yapılışından on yıl kadar sonra Kayseri'ye gelmiş bulunan meşhur seyyah Evliya Çelebi de görmüş ve Seyahatname'sinde bundan sitayişle bahsetmiştir. Eserin Kayseri'nin tekkelerinin anlatıldığı bölümünde : "Celâleddin-i Rumi âsitanesi bir mevlevîhânedir ki cümle bilgi sahipleri, fakir ve fakâ erleriyle doludur. Haftada iki defa Mevlâna âyini olup semâ e safâ ederler. Bu âsitanenin bahçe kapısı önünde bir ab-ı hayat çeşmesi vardır. Bütün dervişler ondan susuzluklarını giderirler. Tekke içinde müteaddit oda ve sofalar olup mutbah, semâhane, nutribhane ile süslüdür." diye malumat bulunmaktadır. Yine orada teferrüç (mesire) yerleri anlatılırken : "şehir içinde pir-i faniler için mevlevihane mesiresi vardır." denmektedir. (9)

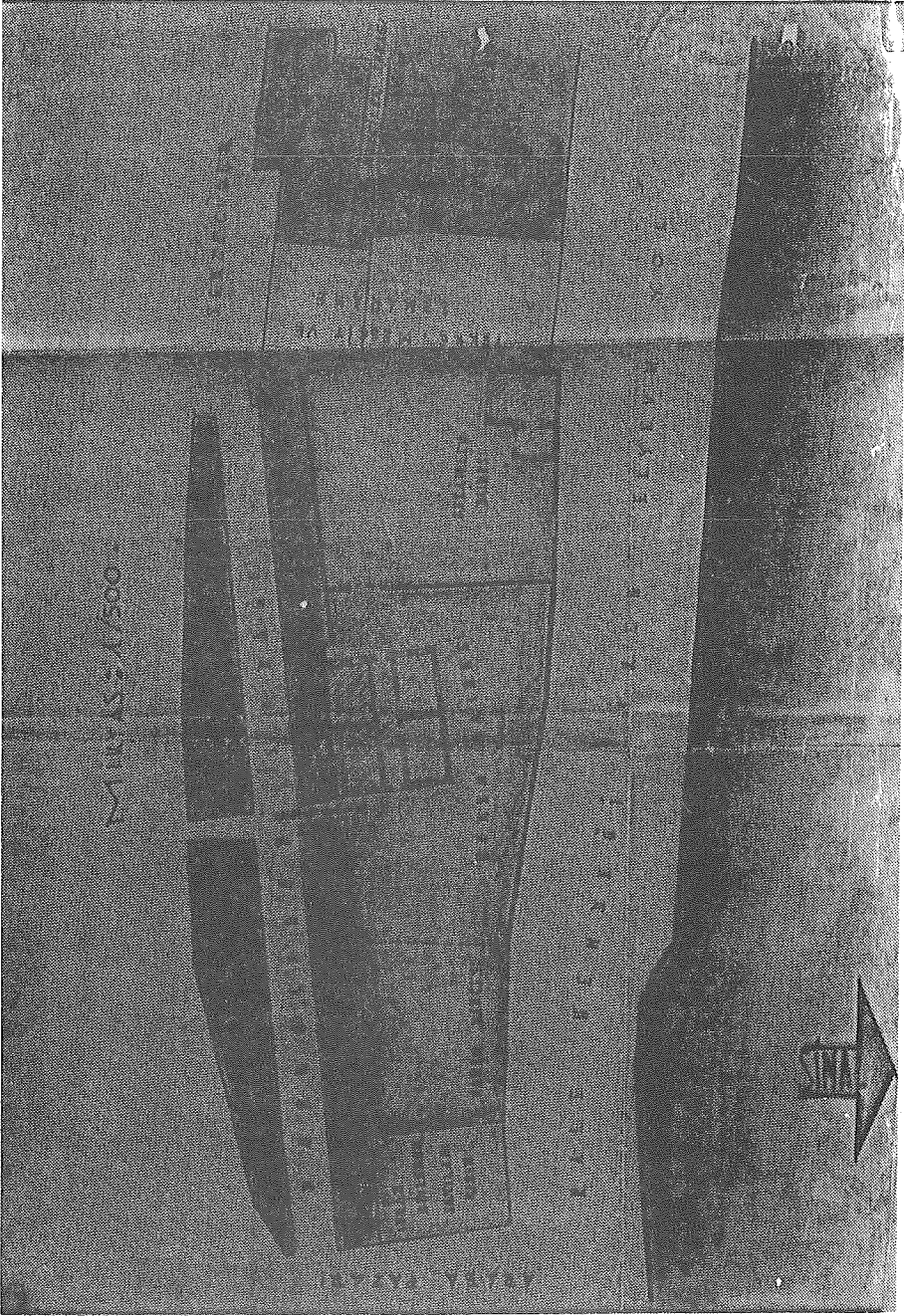
Bu şekilde bilgi sahibi bulunduğumuz Kayseri Mevlevîhânesi bu asrın başlarına kadar gelmiştir. Son şeyhleri, babadan oğula geçecek şekilde bir hânedan olan Süleyman Turâbî (ölüm 1835) Ahmed Remzi Efendi (ölüm 1865), Süleyman Abdullah Efendi (ölüm 1904) ve büyük şair ve yazar Ahmed Remzi Dede (Akyürek, ölüm 1944)dir. Mezarları Seyyid Burhaneddin Türbesi içinde ve bahçesindedir.

Mevlevîhane tekkelerin kapatılması ile âtul vaziyete düşüp, harap olarak yıkılmış, yeri arsa haline gelmiştir. Arsaya da Vakıflarca Bayrampaşa İşhanı yaptırılmıştır.

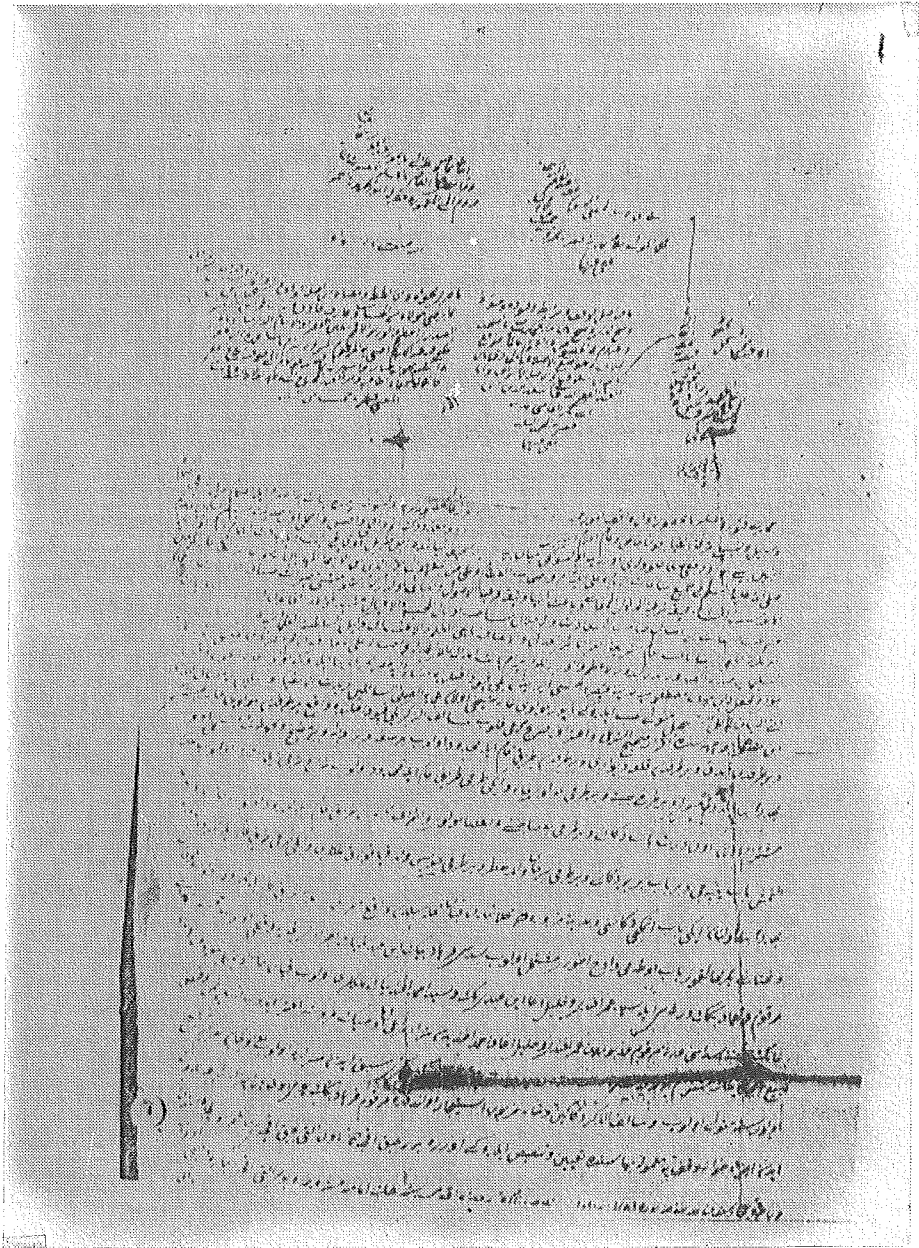
(7) Demircan, a.e.

(8) Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde kayıtlı vakfiyeyi ayrıca Hatice Karapaça Erciyes Dergisi (Kayseri 1983) nin 68. sayısında neşretmiştir.

(9) Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi, Zuhuri Danışman yayını, İst. 1970, C. V, s. 69, 70, 75.

Kayseri Mevlevîhânesi Plânı

Bayrampaşa'nın Kayseri Mevlevîhânesi Vakfiyesi

Handwritten text in Arabic script, appearing to be a list or index of names and titles, possibly related to a library or collection. The text is densely packed and spans most of the page.

